

SAMMANFATTNING FRÅN SEMINARIET "SERVICE I SKÄRGÅRDEN"

12.5.2016 13–16.00 Landstingshuset, Stockholm

Seminariet arrangerades av Nordiska skärgårdssamarbetet i samband med rådsmötet. Skärgårdssamarbetet vill poängtera betydelsen tillgång på service och konsekvenserna av utebliven service i skärgårdsförhållanden.

Lars Nyberg, styrelseordförande, Nordiska skärgårdssamarbetet/Stockholms länsstyrelse

Service är en viktig faktor både för företagandet och för boendet, framför allt ett fast boende. Vi strävar för att bibehålla och utveckla en levande skärgård. Detta seminarium kommer att fortsätta med andra tillfällen, där man kommer att göra en mer djupdykning- som t.ex. bredbandsutveckling och vilka möjligheter detta ger. Men detta seminarium börjar vi med en mer allmän förhållningssätt.

"Få vardagen att fungera- ett lokalt perspektiv", Michaela Haga, Distriktsordförande Centerpartiet i Stockholms län, Gruppledare Centerpartiet i Österåkers kommun, Kommunstyrelsen, Michaelas Hagas presentation och text:

1. Vad är viktigt för en positiv utveckling av vår skärgård och en förstärkt service?

1. Balans mellan fast- och fritidsboende

Det är viktigt att vi kan hitta en balans mellan fast- och fritidsboende. Dels vill vi ha en ökad inflyttning för att kunna utgöra underlag för samhällsservice, skola och vård och omsorg & för att inte ha en helt död skärgård under vinterhalvåret. Samtidigt som vi definitivt ser positiva effekter som fritidsboende ändå utgör och förbättrar näringar som t.ex. handel, transporter och även ett ökat underlag för sjötrafiken.

I kommunen finns 1 372 skärgårdsöar, som utgör 20 procent av kommunens markyta. Det bor drygt 1 800 invånare året runt i skärgården. En siffra som fördubblas på sommaren!

2. Kommunens och politikernas inställning och prioriteringar

Om det finns tjänstemän som förstår skärgårdens utmaningar och möjligheter, har vi identifierat roller på kommunal nivå som ansvarar för frågorna där, finns en politisk vilja så har man kommit långt. Exempel på hur vi kan organisera oss är t.ex. lokala skärgårdsråd med politiker, tjänstemän och öbor, att ge näringslivansvarig i uppdrag att även se bortom tätorten d.v.s. hur kan vi utveckla näringar i glesbygd och skärgård, vilka verktyg och styrdokument finns för att lyfta skärgårdsfrågorna

t.ex. Landsbygds- och skärgårdsstrategi, hur prioriteras dessa områden i kommunernas framtagande av översiktsplaner och detaljplaner? Bättre på att arbeta projektorienterat – lättare att ansöka om stöd, lättare att kommunicera ut vad som görs, tydligare ansvarsfördelning med rapportering och budget.

3. Eldsjälar och lokala drivkrafter

På kommunal eller regional nivå kan det finnas vissa önskemål eller ambitioner om hur man vill se en utveckling i skärgården. Det klokaste och mest långsiktiga är om initiativen kommer från gräsrotsnivå, från de som känner till skärgården bäst och som ser den potential som finns. Hur tar vi tillvara på all den resurs och engagemang som ibland till stor del sker på ideell basis? Att vi t.ex. har ett samarbete mellan det offentliga, privata och ideella sektorerna, såsom Leader Stockholmsbygd där man gemensamt tagit fram en utvecklingsstrategi för arbetet med lokalt ledd utveckling genom Leader metoden. Exempel på projekt som fått stöd i Österåkers kommun under perioden är "Tärnanområdet – ett utvecklingsprojekt i naturvårdens tecken", "Ljusterö Graffiti skola" och "Friluftskarta för Ingmarsö-Brottö och Finnhamn."

4. Behov av förstärkt samverkan mellan olika aktörer för regional samordning i skärgården

I det här sammanhanget är ensam kommun inte stark. Det kan handla om både samverkan på ett offentligt som kommersiellt plan. Här kan kommundienstjänstemän och kommunala bolag börja tänka lite mer gränsöverskridande.

Läkarbåt där vi behöver se över listnings- och ersättningsmodellen för att kunna täcka fler områden och kunder, hemtjänst? Skola? avfallsupphandling, destinationsmarknadsföring.

2. Glesbygds och skärgårdsskolor i en storstadsregion

1. En förutsättning för utveckling

Vi står inför ett faktum och så har det varit under ett antal år att mindre skolor i skärgården varit nedläggningshotade och i min kommun har skärgårdsskolor lagts på is. Det råder ett sviktande elevunderlag och svårigheter att möta skollagens krav på en skola med få elever.

Skolorna spelar en stor roll i skärgårdssamhällenas och vi tror att de har en unik potential i att profilera sig med inriktningar inom exempelvis miljö-, båt-, eller friluftsliv. De här skolorna är viktiga för en levande skärgård, håller ihop bygden och inger hopp och framåtanda.

2. Skapa förutsättningar för flexibelt lärande och distansutbildning

Vi behöver främja fjärrundervisning och digitala lösningar så att exempelvis mindre skolor som har svårigheter att ha behöriga lärare i alla ämnen på skolan, viken är ett problem i hela Stockholms län (inte enbart skärgården). Digitalisering och ändrade regler skulle kunna skapa möjligheter att få tillgång till lärare med rätt ämnestillhörighet. Har vi möjlighet att integrera och utveckla fjärrundervisning kan kompetens nås på ett obegränsat sätt. Ett politiskt ställningstagande förvisso men Fjärrundervisning bör kunna tillåtas i skolans samtliga ämnen och kurser då den blir tillgänglig över hela landet. Om det saknas en behörig lärare i en skola kan en lärare från en annan skola med hjälp av modern teknik genomföra undervisningen.

3. Var beredda att tänka alternativt och lösningsorienterat

För att möta upp för eventuellt ökade kostnader så har min kommun gått in med glesbygdsstöd för dessa skolor. Om vi utgår från dagens lagar och regler så finns det ändå saker vi kan göra. Vi kan samverka över kommungränser, vi kan hitta samverkan mellan skolor inom kommunen. Det finns en hel del som kan göras i form av att lyfta de unika fördelar dessa skolor har som gör det attraktivt för både elever och lärare. Jag ser positivt att Nordiska skärgårdssamarbetet och länsstyrelse nu har påbörjat en dialog och initiativ inom detta ämne för att hitta innovativa lösningar.

4. Hitta usparna för skolan

Trygghet och lugn miljö, småskalighet lockar-de små skolorna har på ett bra sätt hanterat de barn som har haft behov av särskilt stöd och föräldrar har aktivt valt dessa.

3. Motverka att ljusen slocknar

1. Alltför dyrt boende för de fastboende

Är detta en myt? Stockholmare betalar ungefär 4-500 000 för en 2:a i innerstan. Här finns andra möjligheter till att nå arbetsplatser, förvisso. Hur kan vi inleda en digital hippifiering, ett trendbrott. Mindre benägen att betala mycket för permanentboende långt ut – ju mer för fritidshus.

2. Skapa olika boendeformer

Bostadsrättslägenheter kan skapas, bland annat har vi ett exempel från Ingmarsö. Olika boendeformer som passar för olika personer, perioder i livet och för olika familjekonstellationer. Vi kan till större utsträckning arbeta med att omvandla fritidsboende med bra läge till permanenta boenden i skärgården. Det byggs också nya bostäder i skärgården.

3. Planera för mer byggnation i kärnområdena

Här har kommunerna ett verktyg i det kommunala planmonopolet. Där vi kan styra, på samma sätt som vi gör på fastlandet, hur vi vill utveckla vissa områden. Här skulle det gå att ta ett större grepp om t.ex. en av kärnorna för att möjliggöra en planering för vad vi kan hoppas skulle kunna bli året-runt boenden, dock går det ej att garantera. Vi har dock generellt lite konflikt mellan fast- och fritidsboende, men det känner ni säkert igen.

4. Skapa möjligheter att bygga billigare genom bl. a samordnade godstransportlösningar

Servicepunkter – skräddarsydda lokala lösningar

Lokala servicelösningar är också en viktig faktor där vi exempelvis har kommunal och kommersiell service tillhandahålls under samma tak. Viss kommunal service kan upphandlas och läggas ut på entreprenad och därmed erbjuds bättre tillgänglighet geografiskt samt väsentligt längre öppethållande. En viktig fråga är hur post- pakethantering, apoteksvaror osv kan samordnas och hanteras. Vi behöver också en plats för försäljning av biljetter, hjälp med bokningar, betaltjänster, turistinformation, lånedatorer. Det är service som ska gynna både de boende men även för turister.

5. Se över strandskyddslagstiftningen

Införa LIS-områden eller reformera av strandskyddslagstiftning behövs. Vi vill alla ha kvar ett skydd men det får inte motverka en levande skärgård och möjligheterna att erbjuda bostäder till skärgårdsbor. Här har ju landstinget tagit ställning till att utreda LIS-områden vilket är väldigt positivt. Dessutom kan kommuner använda sig av detaljplanering där man kan ansöka dispens för strandskyddet.

4. Hur skapar vi jobben?

1. Besöksnäringen

Behöver växa men i samklang med naturen och de speciella förutsättningarna, det är det som ska värnas och bevaras och som får folk att färdas ut i skärgården. För att marknadsandelarna ska växa så behöver vi förenkla och hitta lösningar som stöder destinationsutveckling och även stöda förslag på nya företagsidéer om det omfattar exempelvis camping, stuguthyrning, etc... Det är fortfarande relativt svårt att hitta vad som erbjuds trots att det skett en stark förbättring i om officiella besöksguider, servicepunkter.

Fokus blir på att marknadsföra sina destinationer och ibland saknas helheten. Därför kan det finnas vinster i att olika aktörer samarbetar och även se hur vi kan förlänga säsongen i skärgården

2. Strukturerad samordning

Det krävs en mer strukturerad samordning om marknadsandelarna ska växa det är fortfarande relativt svårt att hitta vad som erbjuds. Det finns möjlighet att växa även vintertid om vi värnar isar och skapar lämplig infrastruktur för den årstiden. Skola, vård och omsorg – det krävs även personal till den typen av arbeten. Kundunderlag kanske inte är så stort, men kan vi samordna även detta över kommungränser så kan det förbättras

3. Transporter

Fler personer och fler företag i skärgården kräver mer transporter och här skapas också arbetstillfällen. Transporterna är också oerhört viktiga både för att kunna erbjuda attraktiva besöksmål, möjligheten att kunna arbetspendla. För Österåkers del så är det nu väldigt positivt att vår kärn-ö Ingmarsö nu trafikeras under helgen enligt RUFSS standards så att det är möjligt att ta sig till sin replipunkt. (RUFSS=regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen).

4. Arbetstillfällen finns även i den öppna skärgården i form av lantbruk och fiske

Exempel Matlandet Sverige. Arbetstillfällen som skapas. Gårdsslakterier, matförädling eller bara matupplevelser. Exempel på undersökning som visade på kultur, nöje på 1:a plats, mat kom på 2:a plats och 3:e plats är upplevelsen i boendet. Inte skärgårdsspecifikt, men vi måste börja tänka upplevelse.

Kommuner får inte vara för snäva i vilka företag eller fabrik som de lägger på öarna. Hade en plastfabrik tillåtits på Ingmarsö om vi hade haft en näringslivspolitik som reglerade var viss industri ska läggas? Jobbfrågan i skärgården ska även upp på högsta politiska och tjänstemannanivå. Det är strategisk planering som näringslivs- och utvecklingsdirektör och kommundirektör ytterst ansvarar för.

5. Infrastruktur och trafik

1. Utbyggnad av hamnar, plattformar och replipunkter

Det behövs en förbättrad samordnad infrastruktur och utbyggnad i form av hamnar och replipunkter med godssamordning. Parkering och service i anslutning till hamnarna, samt koppling med kollektivtrafik. Också viktigt att kommunen ger utrymme för hamnar i sin planering och prioriterar detta. Successivt förbättras möjligheterna till arbetspendling året runt särskilt för de utpekade kärnöarna. När vi har en hamn som rustas och som ska fylla en funktion som replipunkt behöver vägstandarden också följa med så att den tillåter tyngre transporter, här är det ju inte alltid kommunen som har huvudmannaskapet för väg utan Trafikverket. Helikopter får vi inte glömma i planeringen då det är ett viktigt transportmedel för fastboende för att komma till staden, speciellt då isläget inte tillåter annan trafik eller om olycka inträffat. Fungerar också bra för materialtransporter som lyft och byggtjänster.

2. Fiberutbyggnaden

Fiber nödvändigt – här har olika kommuner kommit olika långt. Framgångsrecept?
Skapar bra möjligheter för distansarbete, skola, meningsfull fritid för ungdomar, servicefunktioner osv

3. VA-planering

Här håller vi på att ta fram en VA-plan för att få ett grepp om hur vi hanterar VA-frågan i hela kommunen. Beroende på vad den planen resulterar i så är det otroligt viktigt att dels se över den miljömässiga vinsten i olika alternativ, vad är ekonomiskt försvarbart, samt om vi ska gå in med ekonomiska styrmedel för att ev stöda gemensamma lokala lösningar om vi inte går in med kommunalt VA eller på annat sätt styra mot förbättrade lösningar.

4. Trafikplanering

Trafikplanering för Stockholms skärgård har i princip sett likadan ut sedan 30-talet med små modifieringar. Jag vet att man nu har påbörjat ett arbete, har en tydlig målsättning och gör en översyn utifrån perspektivet hur vi kan säkra en bra trafik för skärgårdsborna enligt de mål som satts upp för fastboende i skärgården. Vi behöver utveckla en modern livsmiljö i samklang med naturen, fokus bör vara våra framtida transportbehov och inte vilka båtar som nyttjas nu. Långsktigheten måste finnas med.

5. Förbättrad reseplanerare

Hitta besöksmål och samordna en resa med tåg-båt eller buss-båt utan problem. SI kommer att koppla ihop Vaxholmsbolaget i nästa utvecklingsfas av den nya appen.

6. Vad gör vi med avfallet?

Kommunernas avfallsplaner

För skärgården ser jag det som en trebenad avfallsproblematik, 1) hushålls- och verksamhetsavfallet och slammet, 2) Återvinning av förpackningar 3) Avfall från det rörliga friluftslivet
Det är en ständig fråga som dyker upp och som vi brottas med att lösa på lokal nivå.

1) Här gäller det att hitta de lösningar som kan minska det "vanliga" hushållsavfallet och för slamhantering. Hur styr vi detta genom ekonomiska styrmedel. Latrintömning ska på sikt avvecklas helt av arbetsmiljö och miljökäl, alternativet kan vara förmultningstoalletter Vi håller i dagsläget på att gå igenom nya avfallstaxor där förslaget är att särskilja skärgården mycket från fastlandet. Detta kommer bli en brännande politisk fråga. Ska kollektivet stå för den förhöjda kostnaden i skärgården eller ska de ta sina egna kostnader.

2) Återvinning av förpackningar och särskilt glas har ju också varit en fråga som är problematisk att hantera. Den exekutiva kommittéen har jobbat för att hitta lösningar och också i samtal med FTI. Vilket är den rätta vägen att göra det. Via regional samordning.

3)

- **Oklar ansvarsfördelning för avfallshantering och anläggningar på olika platser** = Tydligare ansvarsfördelning och modeller för ersättning mellan kommun och den aktör som har avfallsuppdraget.

- **Behov av att förbättra, bygga ut och effektivisera avfallsservicen på välbesökta platser** = Med en *anpassad och behovsstyrd skötsel* och tömning utifrån besöksstrycket minskar risken för nedskräpning.

- **Utöka möjligheterna att sortera och återvinna avfallet från friluftslivet för att bidra till de övergripande målen i avfallsplanen och miljömålen** = avtal med FTI, mottagning från öar vid utvalda hamnar, bättre samverkan som nu sker i och med att Skärgårdsstiftelsen har lyft frågan på regionnivå samt att exekutiva kommittén nu även hanterar den. Där skärgårdsråd från landsting, skärgårdskommuners kommunstyrelseordförande och länsstyrelsen sitter med (även FTI?)=Förpacknings och tidningsinsamlingen.

- **Förbättra servicen för båtlivet i skärgården och på fastlandet** = Hamnägarna har ett tydligt ansvar att ta emot det avfall som uppkommer från båtlivet i hamnen. Genom tillsyn och information kan det ansvaret förtydligas. God tillgång till vattentoalletter eller torrdass med tank på större öar och fastlandet avlastar behovet av tömningsstationer för båtlatriner. Med komposterande dass minskar behovet av latrinhämtning. Med översynen av sopmajorna i kommunen och utökad service på viktiga målpunkter förbättras möjligheterna för båtägarna att lämna hushållsavfall och material till återvinning.

- **Åtgärder för att förebygga nedskräpning** = Förebyggande arbete ska fortsätta och utvecklas med Städa Sverige och Håll Sverige rent.

Bättre kapacitet och behovstömning i samband med evenemang och storhelger ska inarbetas i entreprenörsavtalen. För att hantera anmälningar om nedskräpning ska funktionen för felanmälan användas

- Åtgärda brister i arbetsmiljön vid städning och tömning av avfall

Viktigt med en samordnad sophantering i skärgården

Här borde kommunerna tänka över kommungränserna! Samverka vid upphandling av entreprenör.. T.ex. Österåker/Vaxholm men även Värmdö..

Glas och papper tar vi emot på återvinningsfärjan som besöker öarna 2 ggr per sommar samt på ett antal stationära platser året runt. På lokal nivå så har vi tjänstemän som arbetar med skärgårdsentreprenaden och med utvecklingsfrågor som har inlett ett arbete för att få till stånd insamling av fler fraktioner på en av våra kärnöar. Arbetet ligger just nu vilande då vi är i full gång med uppstarten av den nya entreprenaden. Det pågår också en diskussion med FTI kring finansiering

Lokala lösningar som stödjer kretslopps-tänk vad gäller exempelvis avfallshantering

Finns det möjlighet att skapa innovativa lösningar när det gäller avfallshantering (matavfall) så ska det premieras. Vi har ett mål att minska avfall och öka andel mat som återvinns. Det är kanske inte rimligt med en konventionell matinsamling i våra bruna pappåsar eller färgglada optiskt läsbara påsar i skärgården. Här finns det vinster att ta hand om avfallet så nära som möjligt.

Avgifternas nivå

bl.a. subventioneringen av avfallshämtning på öarna för permanentboende. Politisk fråga. Avgifterna ska vara i överensstämmelse med kommunallagen och att "boende ska behandlas lika". Permanentboende på öar, = glesbygd, bör även i fortsättningen erhålla subventionerad avfallshämtning. Kostnaden kan fördelas över hela renhållningskollektivet. Möjligheter att källsortera och sopsortera, 40 % av sopor är matavfall dvs. komposterbart

"Tillsammans kan vi skapa en modern livsmiljö i samklang med naturen!"

"Glesbygdsservice i en avreglerad värld" Sune Fogelström, Ordförande, Skärgårdarnas Riksförbund

Skärgårdarnas Riksförbund(SKF) är en paraplyorganisation för hela skärgården i Sverige. I organisationen är arbetsgrupper för olika delområden som t.ex. skolfrågor. <http://www.skargardarnasriksforbund.se/> Organisationen ger även ut en tidning, "Skärgårdsbryggan" <http://skargardsbryggan.com/?p=1&s=14> som ger utmärkt info till t.ex. politiker. Samlas dagligen information. För att läsa mer om servicefrågor kan man läsa " Vi skärgårdsbor" (från hemsidan).

Skärgårdarna längs med den svenska kusten är varierande och även de samhällen som är i skärgården. En del består av täta små byar som t.ex. Styrö skärgård i Göteborgs södra skärgård eller så är det glest mellan husen. Det är väldigt stora skillnader i dessa samhällen och det är en utmaning att bygga upp t.ex. bredband.

SKF arbetar inom många delområden som t.ex. fiske, miljö, skolor och blåljusgruppen. Ambulanspersonalen vill inte transporteras ut med roddbåt- vilket gjorde att blåljusgruppen bildades för att utveckla ett system för sjuktransporter i alla lägen. Numera arbetar gruppen även inom andra frågor.

För närvarande är SKF mest centrala uppgift att locka fler invånare. Det är även grundpelaren för fungerande service. Då är ett fungerande telefonnät en service som tas för givet. För närvarande har vi t.ex en styrelseledamot som inte kan lita på sin telefonkontakt, speciellt om det snöar..

Alltså skype går inte att använda som mötesforum. Bredbandet är ganska hyggligt i Stockholms skärgård. I och med nytt regelverk från EU har vi nya utmaningar. Om man inte gör som i Österåkers kommun där man har tagit ett eget bredbandsinitiativ och lyckats kamma hem 90 miljoner kronors stöd för sitt område.

Post, paket, persontrafik, godstrafik, affär, bränsle är allt service som bör finnas och existera.

På ön Möja driver vi en intensiv kampanj för nya invånare. Det innebär ett konstruktivt samarbete mellan invånare och man har på så sätt att erbjuda fastigheter för uthyrning (lämpliga för barnfamiljer).

Besöksnäring är bra men det har visat sig att det inte leder till ett varaktigt, året om boende. De presumtiva skärgårdsinvånarna frågar efter ovanstående serviceformer innan de beslutar att flytta,

Länsstyrelsen i Stockholms publikation "Skärgårdsfakta"
<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/publikationer/2015/Pages/skargardsfakta---grafiska-kartor-2015.aspx>

Koncentrerad information om Stockholms skärgård. Det är viktigt att det finns en myndighet som tar fram fakta som underlag.

T.ex. Möja, har 209 invånare medan 36 000 personer reser till Möja, Sandhamn har 60 000 besökare och inga invånare. Det måste finnas ett levande samhälle för att bibehålla områdets karaktär, det gäller även för att locka besökare.

Avstånd och tid för resor är centrala begrepp för att förstå livet och verksamhet i skärgårdsförhållanden (– jämför karta från länsstyrelsens publikation ovan).

Skärgården har naturligtvis många fördelar, trygghet, utrymme, ren miljö för att nämna några. En stor andel är även återflyttare, d.v.s. har vuxit upp i skärgården eller har släkt i skärgården. Arbetsituationen är även god i skärgården. Enklast är det att generera arbetstillfällen där det även finns säsongboende. "Stugfolket" är väldigt viktiga, detta gäller längs med hela kusten. Olika former av tjänster inom byggnation, städning och transporter m.m. sysselsätter flera skärgårdsbor. Därför är just denna balans mellan fast bosatta och säsongboende, som även Michaela Haga lyfte upp, så otroligt väsentlig. Det är här som arbetstillfällen skapas även om dagsbesökare har en viss inverkan på företags inkomster. Det är viktigt att fritidsborna trivs och har tillgång till service.

Servicen skall fungera året runt. Det sker en förändring- nutidens invånare gör mycket själv bygger ut avloppssystem, bygger bredband etc.). Detta är inte situationen för nästa generation, utan kommer att förutsätta att samhället tar vid. Det är en annan typ av skärgårdsinvånare som utvecklas fram, även det enorma engagemanget som finns idag längs med hela kusten, kommer att förändras i och med att de nya invånarna har en helt annan bakgrund och helt annan skolunderbyggnad- de ideella timmarna är svår att uppnå- Vi behöver hjälp- från myndigheter från regional och nationell nivå. Skärgården är ett riksintresse. Om man jämför målsättningarna för miljötillstånd,

fiskpopulationer, fritidsfiske etc. så är skärgårdsområden oftast överösta av dessa målsättningar.
men mitt i allt detta skall även människan överleva med sin familj.

Skärgårdsinvånare värdesätter RUFSS (regionalplanering) och önskar att denna regionala planering fortsätter och blir tydligare. Är man en RUFSS – ö kan man förvänta sig en viss service. Men om det inte finns krävs ofta ett engagemang av invånare. Om marknaden inte uppfyller den planerade servicen så är det ett tydligt myndighetsansvar att hjälpa till. Istället för att invånare skall samla ihop namn på protestlistor. Ett exempel är indragningen av posttjänsten på Blidö med 1500 invånare då Postnord inte kom överens med ICA-handlare. Nästa utdelningsställe är i Norrtälje 3,5 mil ifrån. Eftersom Blidö är en av de öar som är planerade att även i fortsättningen vara befolkad året om och kunna erbjuda service(RUFSS)- då skall det även finnas postservice. I och med att invånare protesterade och med hjälp av myndigheter, så beslöts att man kan hämta ut sina paket men inte hämta in. Då har avregleringen löpt för långt.

För att trygga framtiden bör tydliga krav läggas fram för att undvika sådana konfliktsituationer då marknaden äventyrar servicen för mindre samhällen.

Från publiken uttrycktes en oro över framtiden då det fasta telefontätverket läggs ned och skall ersättas med olika mobila lösningar. Dessa har ojämn kvalitet och är ofta överbelastade under sommarmånaderna. Sörmlands län tillsammans med övriga länsstyrelser efterlyst en ärlig redovisning av bl.a. den svenska täcknings- kartan. Förbättring är att vänta då det fasta bredbandet byggs ut och av belastar det mobila nätverket.

Stjärnöstrategin: utsätter det de mindre öarna så att myndigheten favoriserar de större öarna? Erfarenheterna visar att om en del öar garanterar en servicenivå så gynnar det även öar som är i närheten. Bättre med service på stjärnöarna i första hand.

”Stöd till kommersiell service i alla delar av landet” Eva Sörell, Näringsdepartementet, enheten för hållbar landsbygdsutveckling(HL).

Ansvarsområdet är kommersiell service, d.v.s. dagligvarubutiker och drivmedelstationer, men även till en viss servicepunkter, en viss offentlig service. Skillnaden mellan offentlig och kommersiell service är inte längre självklar. Avsikten är att skapa förutsättningar för servicepunkter.

Följande stödprogram presenteras:

1. Särskilt driftstöd i sårbara och utsatta områden
2. Landsbygdsprogrammet
3. Regionala serviceprogram
4. Pilotkommuner för serviceutveckling
5. Hela Sverige skall leva(HSSL) och Skärgårdarnas Riksförbund(SRF).

1. Särskilt driftstöd i sårbara och utsatta områden:
Sårbara och utsatta områden avses här den glesbygd och landsbygd som är allra längst bort (beslut december 2015) är ett resultat av en utredning ”Service i glesbygd ”:

<http://www.regeringen.se/contentassets/ddacd084293a4b11b2fb26fdd7950208/service-i-glesbygd-del-1-av-2-sou-201535>

Rapporten innehåller även samordningslösningar för servicepunkter. Det brådskar att införas ett stöd och resultatet är 35 mnkr som riktas till butiker (förslaget remitterades 116 mottagare och emottogs 87 remissvar och nästan alla var positiva) Förordningen gällande utbetalningen har kompletterats hur man skall betala ut stödet och innehåller bl.a. följande kriterier:

- det skall vara minst 15km till nästa butik
- butiken skall vara öppet året om
- omsättningen skall vara högst 11 miljoner SEK
- butiken bör vara betydelsefull även för andra typer av service
- i skärgården avses butiker utan fast vägförbindelse.

Tillväxtverket har räknat ut att 33 miljoner SEK till Stockholms läns för detta och länsstyrelsen delar ut medlen.

2. Landsbygdsprogrammet 2014-2020.

Landsbygdsprogrammet har först nu kommit igång och inom detta finns det mycket stöd för kommersiell service.

Investeringsstöd (440 milj SEK), länsstyrelsen hanterar, för ombyggnad, komplettering eller utbyggnad av butik.

Rådgivning (50 milj SEK), enskild rådgivning, konsultrådgivning för företagare

Samarbete (232 milj SEK), tillväxtverket hanterar, för att utveckla servicepunkter, samarbeten gällande logistik och transporter.

Kompetensutveckling (30 milj SEK) nationella konferenser och utbildning

3. Regionala serviceprogram

Takorganisation för samtliga program som samordnar aktörer och insatser som genomförs i syfte att öka tillgänglighet till service för alla i samhället.

Tillväxtverket samordnar arbetet på nationell nivå

Länsstyrelsen, berörda landsting, Gotlands kommun och andra samverksorgan ansvarar för den regionala konkreta samordningen samt genomförande av programmen.

4. Pilotkommuner för serviceutveckling

Tillväxtverket har nyligen slutrapporterat om detta:

<http://publikationer.tillvaxtverket.se/ProductView.aspx?ID=2073&downloaded=1>

Projektet har resulterat i: *”nya arbetssätt, samverkansformer och nya servicelösningar testats och utvecklats. Arbetssätt och servicelösningar som fler kommuner kan inspireras och lära av. Genom programmet har samtliga kommuner lagt fokus på att utveckla det strategiska arbetet kopplat till service. Konkret har det resulterat i ett ökat medvetande och ökad kunskap om servicefrågan hos pilotkommunerna. Några kommuner har också tagit fram eller påbörjat arbetet med serviceplaner.”*

Man har fokuserat på kommunerna och näringslivet och man har frågat sig Vad behöver företag för att kunna fungera i glesbygder? Det var ett av många uppdrag som tillväxtverket har av regeringen att underlätta och stödja tillgängligheten till service.

”Det är bristen på fungerande service eller i sämsta fall frånvaro av service som är tillväxtbegränsande faktor”

”Utan service inga företag utan företag ingen service”

5. Hela Sverige skall leva (HSSL)
45 milj SEK verksamhetsbidrag för 2016-2018.
Stödja lokal utveckling och kommersiell service. Det som är nytt fokus för HSSL är att civila samhället är en viktig aktör och speciellt jämställdhet, mångfald och integration skall uppmärksammas.
I samband med diskussionen om ökad inflyttning i skärgården så kan man i högre grad tänka på de nyanlända.
Skärgårdarnas riksförbund
5,4 milj SEK verksamhetsstöd
För att skapa goda förutsättningar för sysselsättning, boende och service
Frågor som rör jämställdhet, mångfald och integration ska uppmärksammas.

”Myndigheter bör hjälpa till med att informera om olika finansieringsmöjligheter även kompletterande finansiering”
”Bättre synlighet”

”Brändö näringslivsprojekt 31.3.2014- 15.10.2015”, John Wrede, Brändö kommun, Åland

Bakgrundsfakta: Brändö kommun (470 invånare) befinner sig i östra åländska skärgården. Restiden med färja och bil är 2 timmar till Åbo och 3,5 timme till Mariehamn. Trots en liten kommun så finns det 70 företag!

En ide´ om projektet föddes i augusti år 2011. En arbetsgrupp bestående av representanter från olika sektorer samlades och genomförde en SWOT-analys. På basen av den ansåg man att utvecklingsmöjlighet och framtid fanns i ”Energi Ab, Marina Ab, Växthus Ab, Turism Ab och Fisk Ab”.

Då näringslivsprojektet startade var målsättningen att inom turism- och livsmedelsnäringarna skulle skapas företag och arbetsplatser.

Under projektet analyserade man förutsättningarna inom kommunen, d.v.s. inventering av företag, infrastruktur, markanvändning och workshops.
Under projektet grundades 6 nya företag med 6 anställda. Det planeras en fortsättning på projektet med start januari 2017.

Målsättningen är att konkretisera de förslag som uppkom under det första projektet. Det är en bred skala från landskapsvård och köttproduktion, mathantverk och logistik. Också branding av Brändö och marknadsföring (speciellt till fastlandet). Det efterlyses även en tjänst som näringsombudsman, som kunde vägleda på lokal nivå och fungera som stöd – och information angående finansieringskanaler etc.

“Using GIS to measure service accessibility – examples from the Nordic” Ryan Weber, research fellow, Nordregio <http://www.nordregio.se/>

Ryan Weber presenterade några av Nordregios senaste kartmaterial och hur dessa kan fungera som ett underlag t.ex. i region- och samhällsplanering. T.ex. en karta som baserar sig på en databas med all service, i detta fall städer med omnejd. Med hjälp av databasen är alla kategorier av service som underlag och kan enskilt presenteras numerärt. Kartan presenterar även distansen och hur tillgänglig servicen är. Olika indikatorer är hjälpmedel i planering, t.ex. infrastruktur och tillgång till allmänna kommunikationer för att nå service (köpcentrum, hälsovård m.m.). Kartans material kan plockas fram ortvis. Det går även att ta fram socioekonomiska skillnader och utbudet av service (logistik, företag). Genom analyser kan man visualisera täthet av arbetsplatser och bostadsområden. Om dessa inte överensstämmer kan man genom planering minska på pendlingsavstånden.

Ett demografiskt kartmaterial beskriver ländernas fördelning av invånare enligt åldersstruktur. Det har skett drastiska förändringar under de senaste 10 åren och andelen äldre har ökat. I huvudstäder och städer med universitet har en lägre medelålder.

http://www.nordregio.se/Templates/NordRegio/Pages/MapPage.aspx?id=4125&eps_language=en

Islands social- och välfärdsministerium har beställt information som bl.a. beskriver tillgängligheten till närmaste sjukhus i restid och till sjukhus som har dygnet runt service (kirurgi och möjlighet till övernattnig). I Island pågår som bäst en viktig diskussion på hög politisk nivå, hur sjukvården skall finansieras i framtiden, hur enskilda enheter skall finansieras. Antalet invånare och patienter i planeringsområdet är ett finansieringsunderlag och argument och kartan bidrar med en översikt av Islands population och tillgänglighet till vård.

Nordregios kartmaterial finns till förfogandet för alla och kan laddas ner från deras hemsida. <http://www.nordregio.se/en/Maps--Graphs/>

Sammanställt av Annastina Sarlin

24.5.2016